„NIWA“ TYGODNIK BIAŁORUSKI — CENA 60 gr.

Ніва

№ 30 (74) БЕЛАСТОК, 28 ЛІПЕНЯ 1957 г. ГОД II

Віктар Швед

РОДНАЯ МОВА

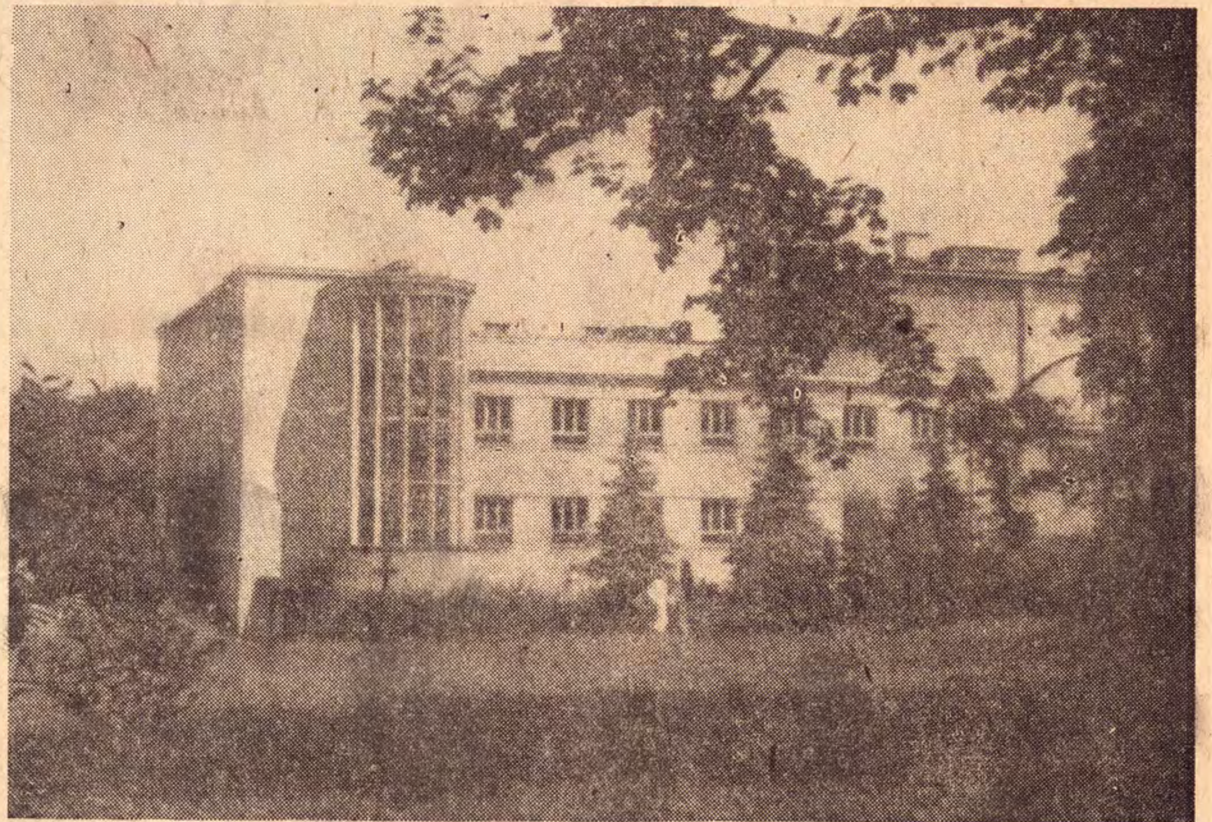
Мова ты родная, мова прыгожая
Як-жа цябе не кахаць, не любіць!
Ты пратрывала атакі варожыя,
Цябе не здолеў ніхто пакарыць.

Ты пад страхою знайшла саламянаю
Прытулак ад цяжкай навалы, нягод.
Цябе, мова, носіць з вялікай пашанаю
У сэрцы сваім беларускі народ.

Паднятая сілай Купалы і Коласа
Змагла ўсе правы ты свае адстаяць,
Змагла ты дайсці да магутнага голасу
І месца пачэснае ў свеце заняць

Калі нехта скажа — ёсць мовы мілейшыя,
Яму адказаць я заўсёды гатоў:
Найпрыгажэйшая, найдаражэйшая
Мне мова прадзедаў, мова бацькоў.

Варшава, 12.VII.1957

Тэатр ім. А. Венгеркі ў Беластоку. (Чытай рэпартаж аб Беластоку на стар. 6).
фото — А. Омільяновіч.

НАПЯРЭДАДНІ НОВАГА НАВУЧАЛЬНАГА ГОДА.

БЕЛАРУСКАЯ ФІЛАЛОГІЯ

Закончыўся першы год працы кафедры Беларускай філалогіі пры Варшаўскім універсітэце. Студэнты пасля гадовых экзаменаў паехалі на час летніх канікул да бацькоў адпачыць і набраць новых сіл да далейшай працы. Некатораым з іх прыдзецца папрацаваць яшчэ і ў часе канікул, папоўніць усе свае недахопы, каб восенню здаць бракуючыя экзамены.

Незадоўга студэнты, пасля летняга адпачынку, вернуцца на універсітэт, дзе ў новым навучальным годзе распачнуць працу ўжо на другім курсе. Іх старае месца займе новая моладзь, якая прыдзе на першы курс беларускай філалогіі.

2—5 ліпеня адбыліся ўступныя экзамены на кафедру Беларускай філалогіі пры Варшаўскім універсітэце. Кандыдаты на беларускую філалогію аказаліся ў вельмі шчаслівай сітуацыі. Калі напрыклад на польскую філалогію выпала 5 кандыдатаў на адно месца, тут наадварот — на 20 месц 2 ліпеня прыступіла да экзамену толькі 11 асоб.

Тады магчыма, што ўсе засталіся прынятымі — можа нехта сказаць. Нажаль справа так прыгожа не выглядае. На 11 асоб, якія прыступілі да пісьмовага экзамену па рускай мове да вуснага дапушчана толькі 6 асоб — ды і гэтыя ў большасці напісалі на пасрэдна. На вусным экзамене па беларускай і польскай мовах, які адбыўся 5 ліпеня не здалі яшчэ дзве асобы і ў канцы на беларускую філалогію прынята ўсяго толькі чатыры асобы.

Чаму так мала? — кожнаму з нас насоўваецца пытанне. Галоўнай прычыны гэтага стану, здаецца, трэба шукаць у слабай падрыхтоўцы кандыдатаў да ўступных экзаменаў, бо калі хто-небудзь з іх добра адказваў па беларускай мове, горш па польскай, тады ўжо зусім дрэнна выпаў па рускай мове.

Так было і ў мінулым годзе, калі пасля пісьмовага экзамену па рускай мове адпала палова кандыдатаў і гэтае-ж самае паўтарылася і цяпер.

Здаецца, што кандыдаты на беларускую філалогію зусім не рыхтуюцца да экзамену па рускай мове, не звяртаюць на гэта ўвагі, адным словам яны думаюць, што як ужо з'яўляюцца беларусамі — тады экзамен па рускай мове — гэта для іх дробязь! У практыцы аказваецца, што ніколі нельга быць самаўпэўненным, аб чым павінен памятаць асабліва той, хто думае яшчэ прыступіць да экзаменаў на беларускую філалогію.

Сярод моладзі, здаецца існуе і такі нездаровы погляд, што калі ты ўжо не дастаўся напрыклад на Політэхнікум ці Медыцынскую Акадэмію, тады ідзі братка на філалогію, там цябе напэўна прымуць.

Вынікі ўступных экзаменаў на беларускую філалогію сведчаць аднак аб тым, што вымогі тут зусім не меншыя як на іншых напрамках навучання і таму падрыхтоўка да ўступных экзаменаў на філалогію павінна быць не менш грунтоўнай.

Трэба тут таксама паставіць пытанне: Чаму на 20 месц на беларускую філалогію прыступіла да ўступных экзаменаў толькі 11 кандыдатаў? Здаецца віна гэтага ляжыць у слабай рэкрутацыі. Вялася недастатковая прапаганда, каб зацікавіць моладзь беларускай філалогіяй. На наш погляд мала тут зрабіла Беларускае таварыства, а таксама мала цікавіліся гэтай справай Аддзелы асветы і дырэкцыі беларускіх школ.

Так у мінулым, як і ў гэтым годзе найбольш зацікаўленымі беларускай філалогіяй аказаліся Беларускі Ліцэй у Бельску і Гайнаўцы. Зусім мала цікавяцца філалогіяй: Міхалова, Саколка, а нават Беласток. Не прыходзіць на філалогію беларуская моладзь з польскіх сярэдніх школ. Магчыма, што гэтая моладзь баіцца экзамену па беларускай мове. Трэба сказаць, што хоць мы дамагаліся таго, каб на беларускую філалогію ўвесці ўступны экзамен па беларускай мове, экзамен гэты і далей існуе толькі фармальна. Найлепш сведчыць аб тым, той факт, што ў мінулым годзе прынялі на беларускую філалогію тры польскіх сяброўак, якія зусім не ведалі беларускай мовы. Таксама выглядае справа і ў гэтым годзе. Дастаўся напрыклад на беларускую філалогію сябра, які кончыў сярэднюю школу ў Варшаве.

У канцы верасня адбудуцца дадатковыя экзамены на беларускую філалогію. Трэба зрабіць усё, каб запоўніць гэтыя 16 вольных месц.

Астаецца тут пажадаць Беларускаму таварыству, Аддзелам асветы і дырэкцыям школ: як найбольш кандыдатаў на беларускую філалогію!

У рэкрутацыі павінны таксама дапамагчы студэнты другога курса беларускай філалогіі, якія знаходзячыся ў часе летніх канікул на Беласточчыне найлепш могуць зацікавіць моладзь сваім напрамкам навучання і пераканаць яе, што на Беласточчыне на кожным кроку адчуваецца недахоп філолагаў, якія-б добра ведалі беларускую мову і літаратуру.

Няма сумнення, што развіццё беларускай асветы і культуры ў Польскай Народнай Рэспубліцы ў сучасны момант ідзе наперад многа хутчэй за цэлае пасляваеннае трынаццацігоддзе і патрабуе ўсё большай і большай колькасці людзей з высокімі кваліфікацыямі па беларускай мове і літаратуры ў розных галінах беларускай асветы і культуры.

Многія людзі яшчэ сёння разумеюць у наступны спосаб: навошта многа вучыцца, калі нават пасля сямігодкі можна вучыць у пачатковай школе. Гэтыя людзі павінны памятаць аб тым, што незадоўга надыйдзе той час, калі нават у пачатковых школах будуць вучыць настаўнікі не толькі з сярэднімі, а нават з вышэйшымі педагагічнымі кваліфікацыямі. Той, хто не захоча ўзбагачваць свае веды, падымаць кваліфікацыі — вымушаны будзе ўступіць сваё месца другім. Моладзь, асабліва маладыя настаўнікі павінны мець на ўвазе, што калі ім сёння нехочацца вучыцца — заўтра можа ўжо аказацца крышку познавата, таму што прыдуць іх замяніць новыя людзі, маючыя багатыя веды, вышэйшыя кваліфікацыі.

Кожнаму беларусу, якому ляжыць на сэрцы развіццё нашай роднай мовы, нашай беларускай культуры павінна таксама ляжаць на сэрцы і тое, каб як найбольш маладых людзей з Беласточчыны трапіла на беларускую філалогію, пасля сканчэння якой, памогуць беларускаму насельніцтву ў Польшчы, падняць на вышэйшы ўзровень яго вельмі яшчэ беднае культурнае і эканамічнае жыццё.

ВІКТАР ШВЕД

ШТОТЫДНЕВІК БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Дэлегацыя Гродзенскай моладзі на Беласточчыне

З 22 па 25 ліпеня прабывала на Беласточчыне 10-ціасабовая дэлегацыя Гродзенскага комсамола на чале з сакратаром абкома Арнольдам Катковым.

Гродзенскія комсамольцы наведалі тэкстыльны камбінат у Фастах, Гайнаўку, Белавежу і Аўгустуў, а таксама спаткаліся з моладдзю ЗМВ, ЗМС і кіраўніцтвам Ваяводскага камітэта Польскай Аб'еднанай Рабочай партыі.

Р.

Усе дарогі вядуць у... Маскву

У гэты напрамак з Беластоку выехала 17-ціасабовая група моладзі. У Варшаве злучылася яна з 1.200 асабовай дэлегацыяй цэлай Польшчы, якая выбіраецца на VI Сусветны фестываль моладзі і студэнтаў у Маскве.

Сусветнасць гэтага вялікага свята дружбы і спорту, культуры і радасці, мастацтва і маладосці — а перадусім дружбы і міру, якога прагнуць ўсе народы абнімае ўвесь зямны шар.

Першы раз сарганізаваўся легальна фестывальны камітэт у ЗША. Цікавяцца фестывалям нават такія малыя краіны, як Андора, Сан Марыно, Гана, Судан. Прыедзе моладзь з Карайбскіх астравоў і Конго.

Маладыя канадцы прыляцяць уласным самалётам. А ўсе ляцяць на крыллях маладосці і дружбы.

Гуляйце весела нашы юнакі, дастойна рэпрэзентуйце Беласточчыну, краіну і нашыя імкненні міру ва ўсім свеце.

На здымку: дэлегаты Беласточчыны на Маскоўскі фестываль ад'язджаюць з беластоцкага вакзала. Фото — І. Рыбінскі

Наша хроніка

■ *17 ЛІПЕНЯ. Першы сакратар ЦК КПСС Н. С. Хрушчоў правёў размову з першым сакратаром ЦК Балгарскай Камуністычнай партыі — Т. Жыўковым.*

■ *18 ЛІПЕНЯ. Першы сакратар ЦК КПСС — Н. С. Хрушчоў прыняў прабываючых на адпачынку ў СССР намеснікаў старшыні Саюзнай Выканаўчай Рады Югаславіі, членаў ЦК Саюза Комуністаў Югаславіі, Э. Кардэлія і А. Ранковіча і правёў з імі размовы.*

■ *Адляцела ў Маскву 26-асабовая заходня-нямецкая дэлегацыя, якая ўдзельнічае ў перагаворах з Совецкім Саюзам. Узначальвае дэлегацыю пасол Р. Лар.*

■ *Кароль Афганістано Махмед Заір Шах склаў візіт старшыні Савета Міністраў СССР — Н. Булганіну. У тым-жа дню кароль Афганістана быў госцям К. Е. Варашылава.*

■ *У Каіры апублікавана афіцыйнае камюніке аб выкрыцці змовы і арыштаванні групы змоўшчыкаў, якія мелі намер забіць прэзідэнта Егіпта Насcера.*

■ *19 ЛІПЕНЯ. Памёр вядомы італьянскі пісьменнік Курцiо Малапартэ.*

■ *У Маскве адбылася ўрачыстая акадэмія, прысвечаная 13 гадавіне існавання Польскай Народнай Рэспублікі.*

■ *21 ЛІПЕНЯ. У Варшаву прыехаў з візітам прэзідэнт В'етнамскай Народнай Рэспублікі — Хо-Шы-Мін.*

■ *22 ЛІПЕНЯ Польскі народ урачыста святкаваў 13 гадавіну існавання Польскай Народнай Рэспублікі.*

Некаторыя палітычныя колы ў Амерыцы ў далейшым не хочуць дапусціць Народны Кітай ў ААН.

— Прыйшоў я паведаміць вас сэр, што Народны Кітай існуе.

— Ну і што з гэтага. Кітай такі вялікі. што ніяк не ўціснеш яго ў ААН.

Па старонках друку

Аб лёсах польскіх артыстаў у ЗША піша Антоні Марчынскі ў тыднёвіку «Пшэкруй» з 21 ліпеня гэтага года. Піша ён аб лёсе вядомых артыстаў — палякаў, у самай магутнай капіталістычнай краіне, у якой і сам аўтар знаходзіцца цяпер. Які-ж іх лёс? А вось некалькі прыкладаў. Ян Лехонь, вядомы таленавіты паэт закончыў жыццё самагубствам. Прычына — брак сродкаў да жыцця.

Аб сабе аўтар піша, што не можа пісаць пад сваім прозвішчам, бо ніхто не купіць яго кніжак. З'яўляецца ён «аўтарам-духам» гэта значыць, прадае свае думкі, канцэпцыі амерыканскім аўтарам, якія падпісваюць творы сваім прозвішчам і бяруць вялікія сумы грошай.

Аб тым, як змянілася на лепшае жыццё калгаснікаў у беларускім калгасе, «Сцяг перамогі» ля Смаргоні піша ў 29 нумары тыднёвіка «Пшыяязнь», Ул. Куліцкі ў рэпартажы п. з. «Там дзе чорт гаворыць дабранач», на прыкладзе адной сям'і.

«Моладзь працуючы на фермах — піша аўтар — зарабляе 20 і больш тысяч рублёў у год». А за 2 тысячы рублёў можна купіць добрую дойную карову, за 2.200 рублёў — матацыкл і г. д.

У нашай арміі сіла агня ў 1939 годзе складала лік 15,8 тоны, а ўжо Першая армія Войска польскага — 23.3 тоны, а цяпер яшчэ больш. «Польская браневая дывізія, мае больш танкаў чым такая-ж дывізія ў ЗША» — піша ў сваім артыкуле п. з. «Польскія ўзброеныя сілы 1957 г.» пплк. Януш Пшыманоўскі ў 14 нумары часопіса «Жолнеж польскі».

У апошнім часе друк шмат піша аб злачынствах у галіне гаспадаркі. Гэтай праблемай займаецца ў артыкуле п. з. «Разважанні не толькі песімістычныя» — Уладыслаў Маркевіч у познаньскім тыднёвіку «Тыгоднік заходні». Аўтар піша: «Вытварыліся пэўныя настроі ў масах, што нават самыя пераконваючыя, удакументаваныя абвяржэнні не многа ўжо цяпер робяць. Тут не справа ў колькасці раскрадваных тавараў. Справа ў тым, што амаль кожны чалавек працы, падпарадкоўваецца якомусьць псіхозу, набірае пераканання, што яго сістэматычна абкрадаюць, што не знаходзіць ён ніякай аховы і ніякага способу вылезці з гэтага зладзейскага тупіка». Аўтар далей пытае: «Што-ж трэба было-б зрабіць? — і дае адказ: «Перадусім, пара ўжо каб дзяржаўныя ўлады завастрылі адміністрацыйныя і карныя санкцыі ў адносінах да тых людзей, якія займаючы адказныя пасады выкарыстоўваюць свой спрыт і арганізацыйныя здольнасці, каб рабіць такія злачынствы»:.

Ці эсперанто мае ўласную літаратуру? ставіць пытанне Юзэф Тычынскі у артыкуле пад такім самым загалоўкам ў тым-жа «Тыгодніку заходнім». Ю. Тычынскі піша «эсперанцкая літаратура мае пераклады з літаратур усяго свету. Перакладаліся на мову эсперанта Андэрсен, Максвель, Сервантэс, Тургенеў, Дікэнс, Мерымэ, Сенкевіч, Бальзак, Шалём-Алейхэм...»

Былі пісаны і арыгінальныя творы ў мове эсперанта. Пісаў іх Л. Заменгоф, асноваполжнік гэтай мовы, а творы Л. Стафа на мову эсперанто перакладаў Юльян Тувім.

Лодзінскі тыднёвік «Кроніка» друкуе рэпартаж Арнольда Цвейга п. з. «Падарожжа ў Новую Расію».

Цвейг прабываў у СССР у 1928 годзе. Быў ён адным з першых замежных пісьменнікаў, якія наведалі Совецкі Саюз. «Што-ж было там што мяне ўсхваляла?» — пытае Цвейг і адразу адказвае: «гэта былі людзі і тая сардэчнасць, якая ад іх праменявала. Усе яны былі пераканаў ны, што ўдзельнічаюць у вялікіх пераменах якія датычаць усяго чалавецтва...»

М. М.

Наш каментарый

Аб'еднанне, супярэчнасці і адзінства

Некалькі дзён таму назад французскі парламент невялікай большасцю галасоў зацвердзіў закон аб заходнееўрапейскім супольным рынку. Такім чынам пачаў ажыццяўляцца ў Заходняй Еўропе ўжо трэці міжнародны дагавор.

Першым такім супольным дагаворам быў план Шумана, які намячаў супольную гаспадарку ў галіне заходнееўрапейскага вугалю і французскай сталі. Другім было атамнае аб'еднанне 6-ці заходнееўрапейскіх дзяржаў (Эўратам), а цяпер Заходнееўрапейскі супольны рынак.

Як вядома, імкненне да аб'еднання (інтэграцыі) ў Заходняй Еўропе пачалося яшчэ да II сусветнай вайны. Капіталісты бачылі ў аб'еднанні магчымасць высокіх даходаў. Прымушала іх да гэтага нероўнамернае развіццё тэхнікі і недахопы сыравін. Усё больш звяртала ўвагу на сябе думка аб супольнай абароне перад канкурэнцыяй. Калі намеры аб аб'еднанні не маглі тады ажыццявіцца, то толькі таму, што перашкаджалі гэтаму вострыя супярэчнасці, якія існавалі паміж заходнееўрапейскімі дзяржавамі.

Пасля II сусветнай вайны вытварылася новая сітуацыя. Існуе і хутка развіваецца лагер соцыялістычных дзяржаў. Кіруючае месца, у галіне гаспадарча - палітычнага жыцця, у капіталістычным лагеры занялі ЗША. Цяпер ужо заходнееўрапейскія дзяржавы перасталі быць цэнтрам сусветнай палітыкі і пападаюць у залежнасць ад ЗША, а цэнтры міжнароднай палітыкі пераносяцца то на ўсход, то на захад.

Калі да гэтага дадаць факт хуткага тэмпа развіцця тэхнікі, якому многія заходнееўрапейскія дзяржавы ў паасобнасці не змогуць датрымаць кроку і памяншэнне супярэчнасцей паміж імі, якое ўзнікае з менш - больш роўнага становішча, то зразумелым з'яўляецца чаму заходнія дзяржавы імкнуцца да аб'еднання. Скажам коратка: хочуць аб'еднацца, каб утрымаць сваю моцную, калісьці, у свеце пазіцыю.

* * *

Імкненне да ўтрымання моцнай пазіцыі можам мы цяпер прагледзець на прыкладзе такой старой дзяржавы якой з'яўляецца Францыя.

Ужо некалькі гадоў стараецца яна ўтрымацца ў Алжыры. Нічога не дапамагае ні тэрор і абяцанкі аўтаноміі і канстытуцыі для Алжыра. Народнавызваленчы рух насільваецца не толькі ў Алжыры, але і павялічваюцца масавыя выступленні супроць гэтай вайны, у самай Францыі.

У такім выпадку, недастатковымі аказаліся спецыяльныя ўпаўнаважанні ўрада Францыі ў Алжыры і хацеў-бы ён пашырыць іх на тэрыторыю самай Францыі. Вось гэта і сталася прычынай таго, што прэм'ер-міністр вымушан быў паставіць у парламенце справу давер'я для ўрада.

Як відна французскі прэм'ер хоча востра выступіць не толькі супроць алжырцаў, але і супроць тых людзей у Францыі, якія выступаюць супроць вайны ў Алжыры і па думцы прэм'ера падрыхтоўваюць небяспеку Францыі.

Але гэтая небяспека пагражае Францыі не толькі з боку алжырцаў але і з боку ЗША. Вельмі непрыхільным вокам глядзеў французскі ўрад на вясеннюю паездку намесніка прэзідэнта ЗША Ніксона па краінах Поўночнай Афрыкі.

У выніку гэтай паездкі Туніс і Марока прынялі дактрыну Эйзенхаўэра і ўсё мацней адхіляюцца ад Францыі. Аб Алжыры, як вядома, не было тады гутаркі, але вось праз некалькі месяцаў паяўляецца заява сенатара Кенеды, які прыгожа гаворачы аб антыкаланіялізме дамагаецца ад ўрада ЗША, каб дапамог у вырашэнні алжырскага канфлікту.

Хаця ўрад ЗША афіцыйна не падтрымаў Кенеды, то факт астаецца фактам, што шматлікія амерыканскія дзеячы хацелі-б прыгалубіць сабе Алжыр і захапіць багацці не толькі гэтай краіны, але і адтуль пагражаць велізарным багаццям у Французскай Сахары.

Вось гэтага і баіцца Францыя. Думае яна, што дзякуючы супольнаму рынку атрымае ад яго ўдзельнікаў палітычную дапамогу, каб утрымацца ў Алжыры, і гаспадарчую каб праводзіць дабычу багаццяў, якія знаходзяцца ў пясках Сахары.

* * *

Зусім другога роду аб'еднанне мы бачым у соцыялістычным лагеры. У сучасны момант краіны гэтага лагера робяць усё неабходнае каб умацаваць адзінства соцыялістычных краін. Аб гэтым найбольш сведчыць паездка ўрадавай дэлегацыі СССР ў Чэхаславакію і выступленне там I сакратара ЦК КПСС тав. Хрушчова. Тады, калі заходнееўрапейскія дзяржавы імкнуцца да аб'еднання каб утрымаць свае пазіцыі і пры дапамозе НАТО падрыхтоўваць вайну, то мэтай адзінства соцыялістычных краін ёсць падымаць супольнымі сіламі і развіваць гаспадарку і культуру сваіх краін, супольнымі сіламі змагацца за мір.

М. Н.

Асвета ў Беларусі

Апублікаваны ў апошнім часе ў Совецкім Саюзе статыстычны даведнік*) змяшчае цікавую інфармацыю аб стане асветы ў Беларускай ССР.

Паводле гэтых даных, у 1955/56 г. у Беларусі было 11,4 тысяч агульнаадукацыйных школ у якіх навучалася 1,2 млн. чалавек. Акрамя таго існавалі 334 іншыя школы (для дарослых і рабочай і сельскай моладзі) з колькасцю навучэнцаў — 47 тысяч чалавек.

Галоўныя паказчыкі развіцця асветы ў Беларусі прадстаўляюцца наступным чынам:

Школьны год.	школы				Колькасць вучняў (у тыс.)
	Усяго	у тым ліку			
		Пачатковыя	7 кл.	Сярэднія	
1940/41	11.844	8.312	2.562	934	1.691,5
1945/46	10.915	8.910	1.641	353	1.336,3
1950/55	11.767	8.086	2.304	761	1.498,6
1955/56	11.443	7.095	2.877	1.447	1.218,1

Гэтыя даныя паказваюць, што за пасляваенныя гады агульны лік школ у Беларусі некалькі паменшыўся, аднак яшчэ не дасягнуў даваеннага ўзроўню.

У сувязі з пераходам на абавязковае сямігадовае навучанне, якое ў Беларусі ажыццяўляецца ад 1949 г., асабліва хутка пашыраецца сетка сямігадовых школ. У 1955/56 г. было ўжо 2.877 сямігадовых школ, што на 12 прац. перавышае даваенны ўзровень, яшчэ хутчэй растуць сярэднія школы, якіх у 1955/56 г. было 1.447 гэта значыць на 55 прац. больш чым перад вайной.

У даваенным 1940/41 г. у школах Беларускай ССР навучалася 1,7 млн. вучняў. За пасляваенныя гады колькасць вучняў не толькі не дасягнула даваеннага ўзроўню, але нават зменшылася.

Як паказваюць успамянутыя лічбы за апошнію пяцігодку 1950/51—1955/56 колькасць вучняў у школах Беларусі зменшылася з 1,5 млн. — да 1,2 млн. чалавек. Магчыма, што гэтая з'ява звязана з змяншэннем агульнай колькасці насельніцтва Беларускай ССР у параўнанні з даваенным часам. Аднак і ў пераліку на 100 чалавек наяўнага насельніцтва ў рэспубліцы перад вайной прыходзілася 18,4 вучняў, а зараз — 15,2.

За пасляваенныя гады значна палепшылася абсталяванне школ, узрасла колькасць стыпендыяў і інтэрнатаў, узрос і палепшыўся склад кваліфікаваных настаўнікаў. Дастаткова сказаць, што за перыяд 1940 — 1955 бюджэтныя расходы на асвету ў Беларусі ўзраслі з 836 млн. да 1.820 млн. рублёў, г. зн. больш чым у два разы.

У сярэднім на аднаго школьніка ў 1955/56 г. бюджэтныя расходы дасягнулі 1.500 рублёў у тры разы перавышаючы даваенны ўзровень. У выніку гэтых мер з году ў год павышаецца ўзровень працы школ у Беларусі. У параўнанні да іншых краін і совецкіх рэспублік колькасць вучняў у школах Беларусі даволі высокая. Так напрыклад на кожныя 100 чалавек у Беларусі навучаецца 15,2 вучняў, у той час на Украіне — 14,5, у Літве — 16,0 у Польшчы—12,3 і ў Беластоцкім ваяводстве — 13, 8 вучняў.

Важным дапаўненнем да сеткі школ у Беларусі з'яўляюцца дзіцячыя сады, у якіх у 1955 г. займалася 34,2 тыс. дзяцей супраць 45,5 тыс. у 1940 г.

Вельмі цікавай з'яўляецца праблема беларускай мовы ў школах БССР. Афіцыйныя даныя гавораць, што ў 1955/56 г. на агульную колькасць 11,4 тыс. школ у Беларускай ССР было 10,8 тысяч беларускіх і 590 рускіх школ. Аднак у рускіх школах, якія

Будынак Мінскага педагагічнага інстытута імя М. Горкага.

складаюць толькі 5 прац. усіх школ у Беларусі, навучаецца 22 прац. (268 тыс.) усіх школьнікаў, у той час, як у беларускіх школах, як'я складаюць 95 прац. усёй колькасці школ, навучаецца толькі 78 прац. (950 тыс.) усёй школьнай моладзі Беларусі.

З гэтага вынікае, што ў сярэднім на адну беларускую школу, прыпадае 88 вучняў, а на рускую школу — 453 вучні. Гэтыя лічбы пазваляюць меркаваць, што драбнейшыя беларускія школы адпавядаюць хутчэй сельскім мясцовасцям, тады як у гарадах, дзе школы як правіла буйнейшыя — пераважаюць школы рускія.

Гэтыя цікавыя лічбовыя паказчыкі не даюць яшчэ поўнага ўяўлення аб становішчы беларускай мовы ў школах Беларускай ССР Ведаем з нашага вопыту, што часта пад фірмай «беларускай» школы ў Беласточчыне большая частка прадметаў выкладаецца на польскай мове. Падобнае становішча і ў Беларускай ССР. Не гледзячы на значныя агульныя дасягненні беларускай савецкай школы, за пасляваенныя гады былі допушчаны вялікія памылкі ў практыцы навучання на роднай, беларускай мове. Вось што на гэту тэму пісала «Звязда» з 12 мая г. г.:

«Праверкай устаноўлена, што ў многіх школах з беларускай мовай навучання выкладанне ўсіх прадметаў, за выключэннем беларускай мовы і літаратуры, вядзецца на рускай мове» і далей — «часта бывае так, што настаўнік ставіць пытанне на рускай мове, а вучань адказвае на беларускай».

«Звязда» звяртае таксама ўвагу на тое, што многія настаўнікі беларускіх школ вядуць выкладанне на змешанай беларуска - рускай мове, не дбаюць аб культуры мовы і не праяўляюць да сябе неабходных патрабаванняў.

З мэтай павышэння якасці выкладання беларускай мовы Цэнтральны Камітэт КПБ выдаў адпаведную пастанову, якая надрукавана ў часопісе «Комуніст Беларусі» за май г. г. ЦК КПБ абавязаў Міністэрства Асветы Беларускай ССР, партыйныя і савецкія органы народнай асветы прыняць меры для паляпшэння работы беларускіх школ, укамплектавання іх адпаведнымі педагагічнымі кадрамі ведаючымі беларускую мову.

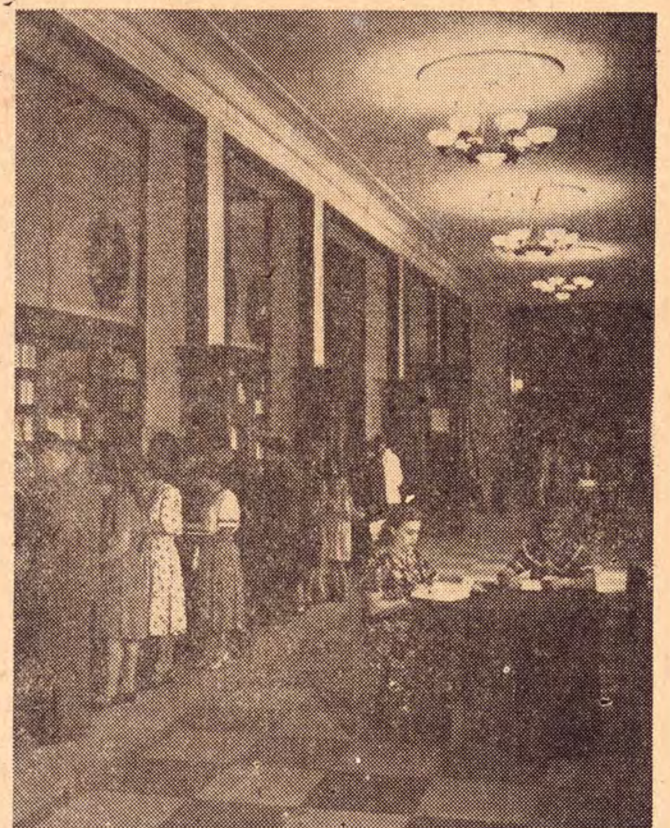
У пастанове ЦК КПБ адзначаецца таксама, што вывучэнне беларускай мовы з'яўляецца абавязкам беларускай моладзі, ад якога вызваляюцца толькі дзеці кадравых ваеннаслужачых і асоб, якія камандзіраваны з іншых рэспублік на часовую работу ў Беларускую ССР.

(тур)

*) *Культурное строительство СССР, Москва 1956 г.*

Сярэдняя школа № 2 у Мінску.

У адным з кніжных магазінаў горада Мінска.

Алесь Наўроцкі

Малады паэт Алесь Наўроцкі нарадзіўся ў 1937 годзе ў Даманавіцкім раёне і, закончыўшы — пасля сямігодкі — Бабруйскую школу фельчараў, два гады працаваў на Гродзеншчыне, а цяпер вучыцца на першым курсе Мінскага медінстытута.

Я хацеў засмяяцца

Я хацеў засмяяцца, каб мой смех усюды пачулі.—
Але замест смеху ад гора зайшоўся плачам;
Я вочы свае раскрыў, каб убачыць усмешку матулі —
Але акрываўлены нож над вачыма ўбачыў.

Мой таварыш намерыўся мяч цераз сетку кінуць —
Я падскочыў схапіць гэты мяч, а схапіў... гранату:
З неба ліўня чакаў, каб на нівы той лівень хлынуў, —
Хлынуў лівень і куль і асколкаў на родныя хаты.

Ці-ж я мог засмяяцца, калі дым зачарніў усё неба,
Калі грукатам танкі з крыжамі мой край аглушылі,
Калі жыў ля вады без вады і ля хлеба без хлеба,
Калі цэлымі суткамі кулі секунды лічылі?!

Я надоўга суровым зрабіўся, убачыўшы гэта,
Аж чатыры гады трэба гору было не паддацца.
Нават пасля Перамогі, ў тое майскае лета,
Не адразу я змог засмяяцца.

Расінка

Яблыні галінка звычайную расінку трымае.
І бліщчыць расінка — сястра іншым росам.
Расінка, адкуль ты з'явілася? З якога краю?
Я стаю і думаю над тваім лёсам.

Ты стамілася, адпачыць прысела
Пасля падарожжа па ўсіх кутках планеты...
Э, чакай! Цябе няма! Загаварыўся, а ты паляцела...
Расінка, вярніся! Дзе ты? Дзе ты?...

Што-ж, ляці!.. Падарожжа жадаю сусветнага.
Хай з прыгодамі шлях будзе твой!
Праз тысячу год у паэта, як я, непрыкметнага,
Ты, магчыма, бліснеш слязой.

У Нетупі днее

Гэлька сядзела ў сенях на парозе і скробала бульбу. Перамыўшы яе стала ўкідаць у вялікі саган, які вышынёй дасягаў амаль да калена. Наклалада яго бульбай, наклалада ды нехапіла скробанай.

— О, гэты саган, скробаць надаела, а ён яшчэ няпоўны. Для нас на тыдзень хапіла-б гэтай бульбы, а тут адразу толькі трэба зварыць, — падумала і ўзялася зноў за кошык.

— Дасталася за сваё жыццё для цёшчы. Падумаць толькі 12 дзяцей урадзіла і выхавала. Гэта-ж не шутка. У мяне толькі двое і то колькі каля іх трэба хадзіць, колькі бяссонных начэй, колькі раз прабаліць сэрца, як каторае-небудзь захварэе — раздумвала Гэлька.

— Ей трэба не адну медаль мець за мацярынства, а больш. Адных сыноў аж 8 і ўсе яны такія добрыя і ветлівыя, яны-ж ушчасліваяць жыццё для 8 дзяўчат.

Думкі Гэлькі паплылі пра сваё жыццё, пра свайго добрага мужа Шурку, які з'яўляецца найстарэйшым сынам гэтай пастарэўшай жанчыны, пра тое, як ён з Варшавы прыязджаў да яе ў Беласток, як першы раз яе пацалаваў, як яна моцна радавалася, як яны запісаліся, скольκі шчасця было калі нарадзіўся ў яе сын Андрэй.

— Ну, як табе Гэлька прывыкаецца да сельскага жыцця?

— Мама, — сказала Гэлька — дайце я вас пацалую. Яна хуценька ўзяла абеіма рукамі за галаў цёшчу і пацалавала ў лоб.

— Скажыце мне, як вы выгадавалі 12 дзяцей, хіба было вельмі цяжка?

— Вядома, што было цяжка — адказала цёшча і села на парог ля сваёй нявесткі. Цяпер ніхто жованага хлеба не закручвае ў шмату і не дае дзіцяці замест соскі. Цяпер таксама ніхто не спавівае маленькіх. А то бывала моцна ўкручвалі ручкі і ножкі і ўвязвалі паясом. Калі дзіцяці не спавіваць — былі-б крывыя рукі і ногі сцвярджалі тады ўсе. Так і я гадавала сваіх дзяцей, спавівала. Толькі Яша гадаваўся інакш. Яму менш прышлося плакаць. Нарадзіўся ён у лепшы час — за народнай улады. Жанчына, у якой шмат маршчын на твары махнула рукой і нахілілася да Гэлькі.

— Што табе расказваць, як гадавала я. Гэта ўсё няважнае. Найважнейшая калісь была бяла за будучыню дзяцей. Зямлі ў нас мала, а работаў за панскай Польшчы не было ніякіх, зарабіць не было дзе, нават пастухоў за многа было. Зусім інакш цяпер. Пасвіць ніхто не хоча, заробкі добрыя і ў лесе і ў Беластоку і ў Галлап многія ездзяць, здабываюць грошы, ніхто не п'е цяпер горкай кавы. А бывала, што ад каляд да вялікадня мяса не елі людзі і кавы не саладзілі цукрам — пілі горкую, або з сахарынаю. Прыходзілася і нам так жыць цяжка.

З хаты даносіўся дробны рокат швейнай машыны і вясёлы смех дзяўчат, якія прыйшлі да краўчыхі, старшай дачкі, слаўнай мацеры на прымерку сукенак і павялі гутарку аб дзяўчатах з горада.

— А што можа мы горш адзяваемся ад Беластоцкіх дзяўчат? Гарантую вам, што не! — сказала пераканаўча чарнявая, высокая дзяўчына, якой рабілася прымерка.

Яснавалосая дзяўчына, якая сядзела на столку пры дзвярах асаблівым тонам стала гаварыць аб сваёй цётцы, якая была вельмі прыгожая і ў якой многія кахаліся. Але замуж ёй было вельмі цяжка выйсці, таму што бацькі былі бедныя і не мелі пасагу.

— Абычаі тады былі горшыя, дурнейшыя — праўда дзяўчаты? — спытала яна. — Цяпер хлопцы пачынаюць зварочваць увагу не толькі на пасаг, колькі на школу. Алёша Дуньчын сказаў Марысьцы Глебавай так: ажанюся з табою, як скончыш 7 класаў. І бачыце, яна скончыла.

Адзін з братоў Ані, Ваня сядзеў у куточку ля стала і цэлы час уважна чытаў кніжку і зусім не рэагаваў на гутарку дзяўчат. Перастаў чытаць толькі тады, калі пад адчынена акно падышла яго нарачоная, Маня Малеша і актыўна ўключылася ў гутарку дзяўчат. Ён аж зняў з галавы бэрэт. Яму захацелася што-небудзь сказаць. Гледзячы мілым вокам на Маню, прыгожую дзяўчыну, ён загаварыў аб тым, што не зусім вязалася з гутаркаю дзяўчат.

— У Нетупі цяпер ёсць і і 7-класная школа, і граматныя дзяўчаты, і клуб. Лапці ў адстаўку пайшлі, а з імі сярпы, дзеравяныя плугі і бароны.

Адходзіць пачынае ў адстаўку, хаця памаленьку, і цэп. Пакуль я збяруся жаніцца, магчыма што ў нашай вёсцы каб і хацеў жалезным возам паехаць да шлюбу, дык тады яго будзе хіба цяжка знайсці.

За акном пачало сутунець. Дзяўчаты паўставалі з лавы і крэслаў і з вясёлым гулам пайшлі ў кіно ў Санніці. Вецярок лёгка калыхаў паспеўшае жыта.

У гэты час бацька вялікай сям'і Аляксандр Крук з сынам Пецяй, будучым механікам, які ў роднай хаце праводзіць вакацыі, вёз воз сена і гутарыў аб тым, што ў Нетупі хаця памалу аднак наступаюць паважныя перамены.

— Цяпер у нашай вёсцы шмат чытаюць газет — прадаўжаў Пеця даўно пачатую гутарку. — Я бачыў, як пісьманосец прывёз і «Ніву», і «Трыбуну Люду», і «Грамалу Рольнік Польскі», і «Пшыяцюлку». Мусіць экземпляраў з 30 прыходзіць розных газет у нашую вёску. А ў мінулым ніхто не падпісваў ані аднаго часопіса.

МІХАСЬ СВАЯК

На ГС у Міхалове павеяў новы вецер

У мінулым годзе, калі я збіраў матэрыял да друку людзі не верылі, што калі-небудзь у Міхалове зменіцца сітуацыя. Апошнім часам будучы ў камандзіроўцы, пастанавіў заехаць ізноў у Міхалова і пацікавіцца ці новае праўленне лепш працуе, ці не.

Аказваецца, што не лёгка працаваць новаму праўленню, асабліва старшыні Уладзіславу Кіраеўскаму. Шайка п'яніц былога намесніка старшыні Шымкоўскага з самага пачатку ўжо імкнулася падставіць нагу і перашкодзіць у працы новаму праўленню. У далейшым, яны ўсе пілі ў крамах, не працавалі, хлусілі. Правадыром усяго быў далей Шымкоўскі. Аднойчы старшыня Кіраеўскі выгнаў яго разам з хеўрай, з крамы, дзе яны сарганізавалі п'янку. Незадоўга ўсіх іх звольнена з працы.

У ГС былі людзі пераважна некваліфікаваныя. Аднак яны ў хуткім часе пазнаёміліся са спосабамі махлярства, пачалі п'янстваваць і г. д. і г. д. Праўленне вырашыла разлічыцца з такімі працаўнікамі.

Пачалі звальняць з пякарні, торфараспрацовак, грэмплярні. Звольнена Янку Кананьчука — былога кіраўніка рэстарана, потым Кузьму, Урвана, Несцяра, Сачука — дастаўшчыка, які бывала атрымае з Беластока скуры, гадзіннікі і прадасць спекулянтам па вышэйшай цане, а ў касу ГС-а толькі адпаведную колькасць грошай завязе.

Прайшла добрая ачыстка і ў далейшым яшчэ звальняецца п'яніц, зладзеяў і некваліфікаваных людзей. На іх мейсца прыйдуць новыя людзі, якія скончылі гандлёвыя школы, людзі з адпаведнай падрыхтоўкай. Цяпер тыя, якія паступаюць у крамы на прадаўшчыкоў — падпісваюць гарантыйныя векслі на 20—30 тысяч злоты. Дапусціцца нехта манка — вексель адсылаецца ў пратэст і той, хто выставіў вексель, або той, хто быў жырантам плаціць належную суму.

Новае праўленне ГС-а часта праводзіць нарады з працаўнікамі.

Катастрафічная сітуацыя ў ГС-е ў Міхалове моцна змянілася. Ад некалькіх месяцаў няма манкаў. Сяляне вельмі асцярожна сочаць за гэтымі пераменамі і наогул здаволены, што нарэшце не будзе каму красці прызначаны на вёскі тавар.

Значыцца няма нічога такога, чаго-б нельга змяніць. Усё залежыць ад людзей. Ад уласцівых людзей на ўласцівых мейсцах.

А. ОМІЛЬЯНОВІЧ

Мгр. А. Баршчэўскі

Жыццё і творчасць Алеся Гаруна

Аляксандр Прушынскі нарадзіўся 27.II.1887 года ў Мінску. Прушынскі ў проціластаўленні амаль да ўсіх беларускіх пісьменнікаў канца XIX стагоддзя выводзіўся з рабочай сям'і. Бацькі яго былі каталікамі беларусамі. Будучы вучням рамесніцкай школы выязджаў часта на вёску. Назіранні за цяжкім жыццём горада і вёскі зрабіла вялікае ўражанне на яго дапытлівай натуры.

Беспрасветная рэчаіснасць сучаснага жыцця акрэслівае яго юнацкі светапогляд. Прушынскі прыходзіць да вываду, што адзіным шляхам, які можа вывесці Беларусь з царскага маразму з'яўляецца шлях радыкальных перамен. Аднак Прушынскі вельмі слаба разбіраўся ў сутнасці рэвалюцыйных і псеўдарэвалюцыйных плынях сучаснага рабочага руху.

На пярэдадні першай рускай рэвалюцыі ў 1904 годзе, працуючы ў Мінску столерам, сустракаецца ён з беларускімі эсэрамі (сацыял-рэвалюцыянеры) і ўступае ў іх партыю. Гэты непрадуманы крок зрабіў рашуча адмоўны ўплыў на ўсю яго пазнейшую дзейнасць.

Прушынскі браў актыўны ўдзел у рэвалюцыйных падзеях 1905 года. У 1907 годзе паліцыя арыштавала яго ў нелегальнай друкарні. Быў гэта перыяд прыплыву хвалі сталыпінскай рэакцыі, якая тэрарызавала людзей прагрэсіўнага характару. Прушынскі прасядзеў год у мінскай турме і віленскіх «Лукішках» а ў 1908 годзе быў засуджаны на катаргу, якую замянілі пасланнем у Сібір. После суда быў высланы ў далёкую Іркуцкую губерню, дзе прабыў дзевяць доўгіх гадоў.

Лютавая рэвалюцыя 1917 года прынесла яму жаданую свабоду. После таго, як вярнуўся ў Мінск, прыступае ён да грамадскай дзейнасці. Напружаная палітычная атмасфера 1917 года разражаецца Вялікай Кастрычніцкай Рэвалюцыяй, якую Прушынскі сустрэў з рашучай варожасцю.

У той час, калі кастрычніцкія падзеі згуртоўвалі шырокія кругі грамадскасці, Прушынскі, як успамінае адзін з яго саўдзельнікаў раіў яму, «меней плёхацца ў палітыцы». Аднак сам у гэтым часе развівае жывую палітычную дзейнасць.

У сваёй контрэвалюцыйнай кампаніі Прушынскі не знаходзіў апоры ў беларускім народзе, таму шукаў яе ў белапольскіх захопнікаў. У «чалабітнай» прывітальнай прамове па прычыне прыезду ў Мінск Пілсудскага (19.IX.1919 г.) Прушынскі гаварыў:

«Мінае ўжо шосты тыдзень, як мы, тубыльцы гэтага горада сэрца Беларусі — Мінска — жывем спакойным жыццём. Развеяўся той чырвоны туман, каторы вісеў над намі доўгія месяцы, ні даючы ні адатхнуць, ні зірнуць на ясны свет спакойнымі вачыма. Цуд гэты ёсць дзелам і заслугай геройскага польскага войска, каторага Вы (Пілсудскі АБ) ёсць начальнік не шкадуючы ні сілаў ні ахвяраў, вырушыла сюды, адлажыўшы на час творчую працу над адбудовай свае бацькаўшчыны, несучы нам братнюю дапамогу. От-жа вітаючы Вас, як начальніка гэтага гераічнага войска і як чалавека шмат і сваей сілы і добрай ахвоты палажыўшага ў гэтую справу, ад імя нашых беларускіх дэлегацыяў прадстаўляючых тутака беларускае насяленне выражаю гарачую падзяку за вызваленне Менска і меншчыны ад новага цяжкага нападу маскоўскага імперыялізма, каторы ў гэты раз прыбраўся ў бальшавіцкую вопратку».

Гэтая, даволі доўгая цытата пазваляе чытачу ўявіць у якой палітыцы «плёхаўся» Прушынскі.

Невольніцкі і прадажны характар гэтай прамовы аж надта ясны, яна перапоўнена нянавісцю да першай краіны рэвалюцыі. Такое прывітанне Пілсудскага, ярага ворага беларусаў, было адным з апошніх крокаў, якія вялі Прушынскага да канчатковага разрыва з інтарэсамі і імкненнямі народа.

Апошні крок на гэтым памылковым шляху зрабіў паэт у 1920 годзе, калі разам з адступаючай арміяй Пілсудскага пакінуў Мінск і пасля кароткага перыяду блуканняў асеў у Кракаве, дзе і памёр 28 ліпеня 1920 года.

Палітычны сілуэт Прушынскага вельмі супярэчлівы. Субектыўна паэт быў перакананы, што яго дзейнасць прыносіць карысць народу, абектыўна быў ён беларусам зусім чужы і сваёй дзейнасцю аддаваў добрую прыслугу міжнароднаму капіталу. У гэтай супярэчнасці замыкаецца трагедыя жыцця паэта. Аднак у жыцці пісьменніка апрача палітычнай і грамадскай дзейнасці ёсць яшчэ і другая галіна, якую не заўсёды можна атоесамліваць з ідэалогіяй — гэта творчасць.

І хаця памылковыя ідэі светапогляду Прушынскага сур'ёзна ўплывалі на яго паэзію, то ўсё-ж такі жыве яна самастойным жыццём. Таму адмаўляючыся ад палітычнай дзейнасці Прушынскага (асабліва ў перыяд кастрычніцкай рэвалюцыі) мы не павінны выракацца яго творчасці.

У літаратурным жыцці Прушынскі часцей за ўсё выступаў пад псеўданімам Гаруна.

Першыя творы напісаў ён па-руску, аднак пазнаёміўшыся з паэзіяй беларускіх пісьменнікаў XIX ст. пачаў пісаць на роднай мове.

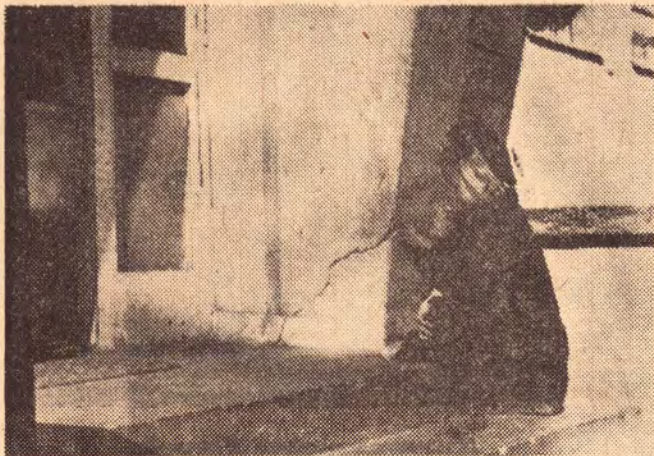
Некаторыя творы Прушынскага загінулі, аднак большасць іх увайшла ў зборнік «Матчыны дар», які быў падрыхтаваны да друку ў 1914 годзе. Па прычыне першай сусветнай вайны ажыццявіць гэты намер удалося толькі ў 1918 годзе. Зборнік складаецца з трох частак: а) Роднаму краю, б) На чужыне, в) Прааявы роднага.

Адзін з вершаў зборніка п. з. «Матчыны дар» з'яўляецца як-бы паэтычным маніфестам у якім аўтар характарызуе сваю творчасць і падкрэслівае, што няма ў ёй ні радасці ні веселасці. «Жаль з нудой заплачуць глуха» гаворыць паэт.

У сваёй творчасці закранаў Гарун самыя рознастайныя тэмы. У творах, якія былі ім напісаны ў далёкай Сібіры часцей за ўсё выступае туга па радзіме. Гэтыя думкі вельмі тонка выражаны ў многіх вершах. Вярнуцца ў Беларусь і аддаць усе

Дзеці вытыкаюць пальцамі

Гэта было паўтара года таму назад. Эх, цешыліся тады Гайнаўскія дзеткі аглядаючы свой дзіцячы сад. З нейкай баязлівасцю хадзілі ў шлёпанцах па слізкай, быццам люстра, падлозе, па ясных, прасторных напоўненых сонцам і... шматлікімі забаўкамі, залах, якіх многія з іх і «ад роду не бачылі».

Чаго там не было. Лялькі, мячыкі, самаходы, самалёты і розныя забаўкі з дрэва, а нават... веласіпеды. Што-праўда дзіцячыя — але сапраўдныя веласіпеды, на якіх можна дзе хочаш паехаць.

Не менш ад дзяцей, цешыліся і бацькі — працаўнікі Драўлянага прадпрыемства лясного промысла. Дзівіліся маленькімі, проста ліліпутавымі столікамі і крэсламі, вялікімі вокнамі, якія сягаюць ад столі амаль да самай падлогі.

Цешыліся таксама ўжо не «ліліпутавымі», а вялікімі кубкамі белай кавы і булкамі з каўбасай ды яшчэ нашмараваных маслам. Цешыліся ідучы на работу зімой — ведаючы, што іх дзеці прабываюць у цёплым памяшканні. Летам — яны былі пэўныя, што іх дзеткі не цягаюцца па смуродных сметніках, а весела гуляюць каля дзіцячага саду, распаложанага сярод сасновага і яловага бору і знаходзяцца пад няспынннай добрай апекай выхавацельніц.

І ўдзячныя былі народнай уладзе, Міністэрству лясніцтва за іх паўтарамільяновы падарунак.

Але радасць іх не была доўгай.

— «Шчасце нашае пачало расколвацца» — гаварылі потым бацькі, славамі паэта. І сапраўды, ужо ў лістападзе заўважылі, што бетановыя бэлькі пачынаюць трэскаць у шасці месцах. Залажылі тады гіпсовыя і папяровыя плёмбы і звярнуліся да ЗБМ у Беластоку, які будаваў гэты дзіцячы сад, каб хтось прыехаў і аглядзеў.

Звярнуліся яшчэ да Ваяводскага архітэктанічна-будаўлянага прадпрыемства.

Ацэнка нашых архітэктараў была досыць лаканічная.

— «Можна з гэтымі расколнікамі жыць. Нам яны не ўгражаюць»... І дарадзілі звярнуцца да спецыялістаў.

Прысяжны архітэктар — мгр. інж. Яўгеній Маслоўскі 13.III. г. года аглядзеўшы дакладна будынак заўважыў, што ў верхняй палавіне бэляк не добра заложана жалеза і прыказаў замкнуць два залы ў дзіцячым садзе, на скутак чаго больш чым палавіна дзяцей вымушана была аставацца дома.

Што-ж мелі рабіць бацькі. Баяліся каб дзіцячы сад не стаўся супольнай магілай іх дзяцей. Давай зноў звяртацца да загадчыка будоўлі тав. Далістоўскага каб зрабіў рамонт. Праз 5 месяцаў — як з «пугі стрэліў» — рамонт быў зроблены. Вядома, што не абыйшлося гэта пяцьма тысячамі.

Рамонт зрабілі, дзіцячы сад ужо малююць. Думаеце, што з гэтым справа ўжо пакончана? Вы памыляецеся.

З гэтым рамонтам — як іграць на флейце — як адну дзірку заткнеш — другая адкрываецца. Пасля заканчэння ўсяго рамонту — вада заліла пограб — і зноў давай з пачатку.

Глядзіце тав. Далістоўскі. Усе дзеці паказваюць на Вас пальцамі і кажуць — бракароб!...

І. ВЕРАС.

Фото аўтара

Выараў... смерць

Досыць добра далася нам пазнацца вайна, ва ўсёй сваёй жудасці. Пакінула яна глыбокі след у псыхіцы людзей, якія яе перажылі, а асабліва ў моладзі.

Мала гэтага, яе крывавы, смяротны след дзейнічае яшчэ некалькі дзесятак год пасля апошняга выстралу. Зрэшты ведаюць гэта ўсе, я не адкрываю нічога новага, але вымушаны апошняй падзеяй, хачу аб гэтым напісаць.

Ведаў пра гэта і стары Харкевіч з Міхнаўкі (ГРН Старое - Ляўкова) калі выараў якісьці снарад.

Што зрабіў-бы ў гэтым выпадку разумны чалавек? Перадусім быў-бы вельмі шчаслівы, што ўдалося яму і жывіні ацалець ад смерці. Потым абгарадзіў-бы калкамі гэтае няшчаснае ўзрыўчатае рэчыва і як найхутчэй даў-бы знаць на міліцыю.

А што зрабіў лёгкадумны Харкевіч? Прывёз снарад дахаты і дазволіў гуляць ім дзецям. У выніку чаго яго двое дзяцей Алеся і Янку і суседавага хлопца Яўгенія Рубчэўскага разарвала ў кавалкі...

Я — чужы чалавек не магу перанесці гэтай падзеі, — а што-ж гавараць пра дзве мацеркі, якія праз 10 год гадавалі гэтыя дзеці?

Гэты выпадак не адзінокі.

Яшчэ не раз і не адзін чалавек выарэ смерць. Хай тады ўспомніць выпадак у Міхнаўцы.

А Цябе, дарагі Чытач, вельмі прашу, раскажы Ты пра гэта ўсім сваім суседзям і знаёмым. Хай ужо гэты нешчаслівы выпадак у Міхнаўцы будзе ў нас апошнім!

І. РЫБІНСКІ.

ЖНІВА

Па Пятрэ настала жніва,
Жыта вырасла на дзіва.
Колас гнецца ад зярняці,
Цяжка будзе яго жаці.

З ярыною горша справа,
Уся ляжыць, так як-бы лава.
Уся пасохла, пажайцела,
Без пары яна даспела.

Кожны дзень такая спёка,
А дажджу, што слязы з вока
Нават у вечары і ў начы.
Парыць быццам у пячы.

І з-за гэткай спякоты
То й рабіць няма ахвоты.
Здэцца руль у рукі ўзяў-бы.
Няхай трактар жыта жаў-бы.

Цяжка праца ў паядынку,
Нямашака адпачынку.

АЛЯКСАНДР МАКАЛЬ
Крушыняны.

сілы для яе развіцця — вось галоўны матыў некаторых твораў.

«Я-б узяў машыну ў рукі,
Карчаваў-бы чысціў поле,
Але там... я тут безрукі,
Я бессільны... я без волі.

Сэрца плача і я плачу,
Плачу сэрцам галасліва
Дзе ты, дзе ты краю родны
Край далёкі, маці Ніва.

Вырашэнне грамадскіх пытанняў у Гаруна амаль заўсёды сумнае і песімістычнае. Гарун не верыў у рэвалюцыйныя магчымасці народа, таму вельмі рэдка звяртаўся да яго з заклікам да барацьбы. Нават тады, калі перспектыва соцыяльнай рэвалюцыі зарысоўвалася вельмі выразна, ён недальнавідна марыў аб тым, каб хаця дзеці дачакалі свабоды.

Шчаслівая будучыня народа ў якую паэт верыў, магла па яго думцы ажыццявіцца толькі на працягу дзесяткаў, а нават сотняў год.

«Ты паўстанеш працавіты
Гаратнічы, невымоўны
Шчасця долі прагавіты
Мой сланэчны, мой гароўны
Будзець час, пабачаць сведкі
Хоць не мы, дык нашы дзеткі.»

У другім месцы Гарун піша:

«Мо' праз век чалавек
Да вялікага жыцця ўстане».

У некаторых творах думка аб вызваленні праводзіцца смялей, больш рашуча. Варта тут успомніць верш «Муляру», у якім паэт звяртаецца да рабочага, каб ён перастаў будаваць «дол смяротны» і каб разам з ім будаваў:

«Мур вялікі вольнай волі,
Мур вялікі да небёс
Мур братэрства, роўнай долі,
Мур для радасці без слёз».

Аднак гэтыя бунтарскія матывы выступаюць у Гаруна вельмі рэдка. Яны разгубляюцца ў паводцы вершаў з цудоўнай формай, але мала акрэсленым зместам. Напрыклад:

«Дай мне купальскую кветку ў рукі
Рукі скаваныя мне развяжы,
Дай ты мне зелле ад гора і мукі
К шчасцю гасцінец мне пралажы».

Варта яшчэ звярнуць увагу чытача на тое, што Гарун пісаў вершы, прысвечаныя беларускай мове. Палымяны заклік паэта не забываць родную мову заслугоўвае нават сёння на ўсебаковую падтрымку.

Пафасны поўны патэтыкі заклік не цурацца роднай мовы, з'яўляецца актуальным у адносінах да тых беларусаў у Польшчы, якія латва падвергаюцца языкавай асіміляцыі.

Мілы брат, каго зваць беларусам
Роднай мовы сваёй не цурайся
Як не зрокся яе пад прымусам
То і вольны цяпер не зракайся».

або:

Гэй ты маці, родна мова,
Гэй ты звон вялікі, слово
Звон магутны,
Звон блыскучы,
З срэбра літы,
З злота збіты,
Загрымі ты
Загрымі!»

Паводле Гаруна, мова з'яўляецца народным багацем, сродкам, які злучае людзей, таму паэт яе шануе, паважае, захапляецца яе гучнасцю.

* * *

У літаратурнай спадчыне Гаруна знаходзім творы перапоўненыя народным гумарам. Сюжэты гэтых твораў узяты аўтарам з беларускага фальклору.

Так напрыклад у вершаваным жарце «Каму што», паэт расказвае аб спрэчцы паміж беларусам, украінцам і цыганам, якія ломяць галаву над тым, што яны рабілі-б каб папалі ў каралі. Беларус кажа, што ён добра-бы з'еў і жыў-бы ў згодзе з народам. У маларуса намеры іншыя — ён еў-бы сала з салам і закусваў-бы салам.

Найбольш арыгінальны цыган. Ён заяўляе:

«Каб я папаў у каралі
Дык мне ўсё ваша было-б блага
З казны ўкраў-бы тры рублі
Украў б каня і... даў-бы драла».

З такой самай дасціпнасцю апрацавана Гаруном казка аб Мацею, якому святы Юрый заставіў залатое стрэмя.

* * *

У сваёй паэзіі Гарун вельмі часта карыстаўся з'явамі прыроды. Восень, зіма, ветры — вось фон, на якім паэт будаваў вобразы сваіх сумных вершаў.

У літаратурнай спадчыне Гаруна апрача вершаў, увайшоўшых у зборнік «Матчыны дар» находзім рад другіх твораў (вершы, апавяданні, п'есы для дзіцячага тэатру) якія з'явіліся ў друку ў перыяд 1917—1920 гадах.

Канчаючы варта звярнуць увагу на тое, што для творчасці Гаруна найбольш характэрны песімізм. Прага волі і свабоды, якая выліваецца ў многіх яго творах падаецца пісьменнікам праз прызму смутку, безнадзейнасці, а нават адчаю. Для пастрою адчаю — найбольш характэрны верш «Ноч», які быў напісан праўдападобна ў момант крытычнага хістання духовай роўнавагі паэта.

«У гэту ноч мне не ў моч
Ні чакаць, ні жадаць, ні маліцца
Каб я ўмеў, каб я смеў
Узляцець, паляцець і разбіцца».

(цытата з памяці)

Гарун быў мастаком формы. Ён заўсёды шукаў новых языкавых і паэтыцкіх сродкаў для дакладнага і тонкага выражэння сваіх перажыванняў, пачуццяў і настрояў.

Якія былі прычыны песімістычных настрояў Гаруна? Адказаць на гэтае пытанне даволі цяжка. Можна меркаваць, што на яго творчасць уплывалі:

1. Прыналежнасць да партыі эсэраў, дзейнасць якіх была асуджана на немінучыя няўлачы.
2. Дзевяцігадовае расстанне з радзімай, прычыненае Сібірскай ссылкай.
3. Невылячальная хвароба — туберкулёз, які праз рад гадоў мучыў маладога пісьменніка.

А. БАРШЧЭЎСКІ.

МОЙ ГОРАД

(Рэпартаж прысвечаны 13-тай гадавіне з дня вызвалення Беластока)

Дакладная дата ўзнікнення аселішча Беласток — невядомая. Летапісец М. Я. Міхалкоўскі піша, што Беласток утворан ў 1320 годзе вялікім літоўскім князем Гедымінам. Другія летапісцы падаюць іншыя даты і іншых заснавальнікаў. Аднак факт фактам, што Беласток у XV ст. быў яшчэ малавядомым аселішчам.

У той час такія гарады, як Бельск-Падляскі, Бранск, Сураж пражывалі свой поўны росквіт як эканамічна-гандлёвыя цэнтры Падляша. Беласток абкружалі вялікія пушчы: Кнышынская, Букштэльская і трохі далей — Белавежская.

Фрагмент адбудаванай вуліцы Ліповай.

Пачаткова аселішча Беласток было ўласнасцю караля. У 1514 годзе кароль Зыгмунт Аўгуст аддае Беласток Мікалаю Міхновічу — Рачковічу. У наступных гадах аселішча становіцца ўласнасцю магната Пятра Весялоўскага.

Пасля шведскіх войнаў у 1661 годзе Беласток і яго аколіцы атрымлівае на ўласнасць гетман Стэфан Чарнецкі за выдатныя ваенныя заслугі. Сам гетман жыў у тыкацінскім замку. Беласток тады быў толькі большай вёскай і Чарнецкі даў яго ў пасаг сваёй дачцы, якая выйшла замуж за графа Браніцкага. Сям'я Браніцкага пабудавала тут прыгожы палац (пасля некалькі разоў перабудоўваны).

Кінотэатр «Покуй».

У выніку захадаў Браніцкага ў 1749 годзе кароль Аўгуст III надаў Беластоку гарадское права. З гэтага часу горад пачаў ажыўляцца. Паўстае многа рамесніцкіх майстэрняў у якіх выраблялася тканіны і дываны. Пабудавана шпітал, утворана пажарную каманду, пошту і г. д. Вакол палаца Браніцкіх, званага «Версалям Падляша», згуртоўваецца ўсё культурнае жыццё.

Пасля трэцяга разбору Польшчы, Беласток трапіў пад Прусы, і пасля напалеонаўскіх войнаў перайшоў пад уладанне Расіі. У часы царскай няволі дзейнічаюць тут вызваленчыя арганізацыі, якія пасля прымалі актыўны ўдзел у лістападаўскім і студзеньскім паўстанні.

У гадах 1870—90 наступае хуткае развіццё беластоцкай прамысловасці. Існуе тут каля 200 прадпрыемстваў у якіх працавала звыш 5 тысяч рабочых. Беластоцкія вырабы ідуць далёка ў свет — Англія, Кітай, Амерыка. У гадах 1872—94 Беласток злучае са светам 5 чыгуначных ліній.

Разам з развіццём прамысловасці і яе мадэрнізацыяй расло беспрацоўе і ўзмацнялася дзейнасць рабочых арганізацыяў. У канцы XIX і ў пачатку XX-га стагоддзяў у Беластоку адбылося шэраг забастовак.

I сусветная вайна прычыніла Беластоку шмат знішчэнняў і развалін. У 1919 годзе ўтворана тут ваяводства. Калі Чырвоная Армія заняла Беласток, утварыўся тут Часовы Рэвалюцыйны Камітэт на чале з вядомымі дзеячамі рабочага руху: Феліксам Дзержынскім, Юльянам Мархлеўскім, Феліксам Конам і Эдуардам Прухнякам.

У міжваенны перыяд Беласток не перажываў спецыяльнага развіцця. Працуе тут некалькі дзесяткаў меншых і большых прамысловых прадпрыемстваў. Горад забудоўваўся бясспланава, нехапала вадаправодаў, усюды бруд — адным словам — тыповая карціна «Польшчы Б».

Падчас гітлераўскай акупацыі Беласток перажываў тое, што і іншыя гарады — тэрор, аблавы, масавыя расстрэлы. У навакольных лясах дзейнічалі беларуска-совецкія і польскія партызанскія атрады.

Магутнае наступленне совецкіх войскаў дня 27 ліпеня 1944 года прынесла гораду вызваленне — пачынаецца яго новае жыццё ў Народнай Польшчы. Горад, асабліва яго цэнтр, быў моцна знішчаны, разбурана прамысловыя прадпрыемствы — страшэнны след вайны сустракалася на кожным кроку.

З таго часу мінула 13 гадоў — перыяд не надта вялікі ані ў жыцці народа, ані ў жыцці горада.

Пасля 13-ці гадоў пойдзем Дарагі Чытач, пабачыць, што тут змянілася, як выглядзіць сённяшні Беласток? Хадзем!

* * *

Вось вакзал, на які Ты, дарагі Чытач, прыбываеш каб азнаёміцца з Беластокам. Будынак вакзала, гэта старая руіна з старым абсталяваннем. За некалькі год край горада пабудуецца новы вакзал з найнавейшым абсталяваннем.

У горад ідзем вуліцай Ліпнёвага Маніфесту. На гэтай вуліцы, апроч 116-ці прыгожа квітнеючых ліп і будынка калішняй «Барбіканскай Місіі» у якім цяпер знаходзіцца рэдакцыя «Ніва», ГП БГ-КТ, кінотэатр «Сірэна» і іншыя ўстановы няма нічога больш цікавага і вартага ўвагі.

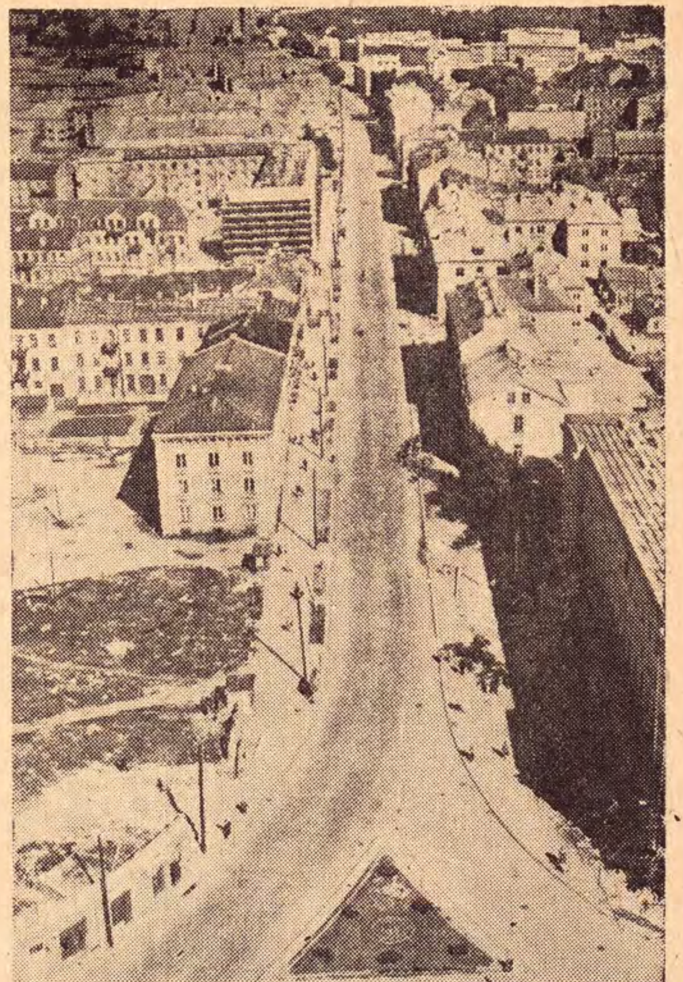
Не даходзячы да вуліц: Кракоўскай, Ліповай і Дамброўскага, з левага боку на ўзгорку, з цікавасцю аглядаем навейшай архітэктуры касцёл св. Роха, пабудаваны паводле праекта праф. Аскара Сасноўскага. З яго 81 метравай вежы глядзім цудоўную панараму горада і аколіц. Мы аднак ідзем далей.

Вось цэнтральная вуліца — Ліповая — цалкам перабудаваная і адбудаваная пасля вайны. Белы, прыгожы будынак, што направа, гэта сядзіба ваяводскіх лясных уладаў, налева — будынак Ваяводскага Праўлення сувязі (ВЗЛ). Ідучы далей праходзім побач вялікіх жыллёвых будынкаў, на якіх цяпер накладваюць каляровую атынкоўку.

I вось нашае найбольшае кіно «Покуй». Навейшае абсталяванне, кавярня і, нядрэнныя кінофільмы запэўніваюць дасканалы адпачынак жыхарам горада. Амаль насупраць кінотэатра «Покуй» бачым царкву св. Міколы, пабудавану ў 1846 годзе ў неакласічным стылю з багатай шматколернай унутранай алдзелкай зробленай ў 1910 годдзе Анілавым. Далей ходзім да скрыжавання вуліц: Ліповая — Мальмеда Іцхока і Алеі Парад.

Перш падаемся на некалькі хвілін па вуліцы Мальмеда Іцхока. Усё, што тут бачым, дарагі Чытач, пабудавана на развалінах былога гета. Гэтыя прыгожыя жыллёвыя будынкі, дзіцячыя сады і рэстаран «Навачэсна» — усё новае. Назву вуліцы прысвоена ў памяць героя яўрэйскага гета, які загінуў у барацьбе з нямецкімі фашыстамі. Лявей ад вуліцы Іцхока, ужо на вуліцы Юравецкай стаіць вялікі будынак «Ягелёніі», у якім апрача розных спартыўных сустрэч, адбываюцца таксама канцэрты.

З вуліцы Мальмеда Іцхока ідзем у Алею Парад. Тут на рагу Ліповай і Алеі Парад кідаецца ў вочы навейшая гасцінніца з рэстаранам і кавярняй. Далей, на ўзгорку бачым будынак партыі. Непадалёк вялікі будынак судоў і прафсаюзаў. У недалёкай будучыні, тут у раёне вуліц Кюры-Складоўскай, Весялоўскага і Сеннага Рынку ўзнікне навейшы цэнтр горада.

Панарама вуліцы Ліповай.

Ад будынка партыі і судовых установў па вуліцы Весялоўскага ідзем да Рынку Касцюшкі. Па адным і другім баку вуліцы стаяць камплексы шматпавярховых будынкаў. Заканчваецца пабудову Дома Друку, побач пабудавана «Дэлікатэсы» і кавярню «Падлясянка». Рынак Касцюшкі вызначае як-бы цэнтр сённяшняга Беластока. I тут усё новае, у цэнтры заканчваецца пабудову ў гістарычным стылю ратушы з 1745—61 гадоў. На другім баку вуліцы красуецца новы ўніверсальны магазін — ПДТ, і будынак банка. На рагу Рынку і вул. Сенкевіча — новы будынак ТПП-Р і клуб МПіК, а з другога баку — у стылю барок — камянічка з 1771 г. у якой размясцілася «гаспода».

Дом партыі.

Уніз па вул. Сенкевіча стаяць кампплексы новых, белаатынкаваных жыллёвых будынкаў. Менавіта тут, паміж гэтай вуліцай і вул. Мальмеда Іцхока, пабудавана найвялікшы ў Беластоку з навейшым абсталяваннем жыллёвы ўчастак горада, так званы, ЗОР.

Вяртаемся ізноў на Рынак Касцюшкі, пазіраем на прыгожы фантан і ідзем, Дарагі Чытач, далей па вуліцах горада. Непадалёк бачым прыгожы белы палацык у якім калісь змяшчаўся склад зброі (зброёўня) гетмана Браніцкага (цяпер там урадуе Аддзел Культуры), побач зацішны кінотэатр «Тон» у падножжа высокіх чырвоных сцен фарнага касцёла.

Даходзячы да вуліцы Кілінскага бачым з левага боку вялікі будынак калішняй масонскай ложы, у якім пасля адбудовы знаходзіцца бібліятэка, чытальня, архіў і г. д. Ля павароту гэтай невялічкай вуліцы стаіць так званы, Дом Канюшага гетмана Браніцкага, пабудаваны ў 1771 годзе і адбудаваны пасля вайны ў першапачатковым стылю. Цяпер знаходзіцца там рэгіянальны музей.

Побач збегу трох вуліц: Кілінскага, Мархлеўскага і Міцкевіча ўзвышаецца гордасць Беластока — калішні палац Браніцкіх — «Версаль Падляша». Цяпер там размясцілася Медыцынская акадэмія. Праз грузную браму ўваходзім на двор палаца, мінаем дзве рэзьбы «Геркулесы» і прыпыняемся зачараваныя пышнасцю і размахам архітэктуры палаца. Рэзьбы, стылявыя вокны надоўга прыцягваюць да сябе вока. Побач палаца размешчаны шматлікія доследныя ўстановы Акадэміі.

Медыцынская акадэмія.

Шмат можна было-б пісаць аб палацы і яго гісторыі і абсталяванні, аднак час нам не дазваляе на гэта — зробім гэта іншым разам. Ад палаца пачынаецца прыгожы парк у якім стаіць тэатр імя Аляксандра Венгеркі.

Ад вуліцы Міцкевіча зеленеюць прыгажэйшыя ў краіне плянты. Парк руж з невялічкім ставам, рэзьба прачак, цэнтральная алея з вялікім ставам і лебядзямі, далей — помнік удзячнасці для Совецкай Арміі за вызваленне Беластока і чароўныя алейкі, робяць плянты вельмі прывабнымі. За плянтамі цягнецца дзікі парк — звярынец, мейсца нядзельных шпацыраў і адпачынку. Тут знаходзіцца і стадыён «Ягелёніі».

Многа яшчэ трэба было-б хадзіць па Беластоку каб наведаць вартыя ўвагі аб'екты.

Як бачым, дарагі Чытач, трынаццаць гадоў што мінула з дня вызвалення Беластока змянілі ў ім шмат што. Да вайны горад амаль у 80 прац. быў драўляным, хаатычна забудаваным, сёння Беласток налічвае 105 тыс. жыхароў, яго цэнтр мае новы выгляд. Нямала яшчэ засталося руін ды развалін і нямала яшчэ трэба будзе папрацаваць.

А. ОМІЛЬЯНОВІЧ.

Здымкі аўтара.

Від з Рынку Касцюшкі на вуліцу Сенкевіча.

Дэлегацыя піонерскіх работнікаў з Гродзеншчыны наведала Беласточчыну

У днях ад 14 да 18 ліпеня г. г. прабывала на Беласточчыне дэлегацыя піонерскіх работнікаў з Гродзеншчыны.

У склад дэлегацыі ўваходзілі між іншымі: сакратар абкома камсамола ў Гродне — Лідія Русальская, сакратар райкома комсамола ў Мастах — Леанід Варэц і загадчык піонерскага кабінета Маладзёжнага дома культуры ў Гродне — Марына Кароль.

Падчас свайго прабывання госці запазналіся з працай гарцэрскай арганізацыі, а таксама наведалі летнія лагеры ў Красным, Саколі (Беластоцкага павета), Богушах (Граеўскага павета) і Аўгустове. М. М

Гісторыя адной школы

Будова школы ў Войшках, Бельскага павета, пачалася яшчэ ад 1954 года. Не мог глядзець Бацькаўскі камітэт, як у двух маленькіх вясковых пакоіках (па 10 і 12 м кв.) змяшчаецца звыш 60-ці дзяцей толькі з адных Войшкаў. Тады жыхары гэтай вёскі пастанавілі супольнымі сіламі пабудаваць сабе новую, ясную, прасторную школу. Будзе каштаваць — то будзе — але прынамсі дзеткі будуць вучыцца ў належных умовах.

З паасобных складак войшкаўскія сяляне закупілі 13.000 штук цэглы і перавезлі яе з Бельска ў вёску. Аддзел асветы бачыўшы іх захады прыдзяліў яшчэ 45.000 штук цэглы, якая была прывезена з Трасцянкі.

Таксама ўласным коштам прывезена каменне і жвір, 20 тон цэменту, 16 кругоў на пабудову студні і г. д. Не будзем вылічваць усіх прац, у якіх безінтэрасоўна бралі ўдзел жыхары Войшкаў.

Такім, ці іншым чынам у чэрвені г. г. пачалася будова школы і цяпер мураваны зруб стаіць ужо гатовы. І далей «ані руш». Чаму? Як высняе загадчык школы. Уладзімір Корх — Бацькаўскі камітэт пасварыўся крыху з загадчыкам будовы школы грам. Сяменскім.

Аказалася, што Сяменскі амаль усе працы, якія выканалі бацькі — улічыў у кошт сваіх работнікаў і выставіў адпаведны да гэтага рахунак. Вядома, што Бацькаўскі камітэт з гэтым не згадзіўся, ён-жа не мог пазволіць каб дарма хтось атрымліваў дзяржаўныя грошы. Тады Сяменскі ўзбурыўся і перарваў далейшую працу над пабудовай школы.

Школьны навучальны год набліжаецца з кожным днём. Не могуць яго дачакацца: Зіна Баўтручук, Вера Чарэшка і іншыя дзеці, якія ў гэтым годзе пачнуць вучыцца.

Зіна Баўтручук і Вара Чарэшка... штодзень заглядаюць у вокны.

Яны штодзень прыходзяць і заглядаюць у вокны. Хацелі-б каб хутчэй закончылася будова. Нажаль, там пуста.

А яны так хацелі-б каб іх першы дзень у школе, быў у новай школе.

Бацькі робяць што могуць. Ездзяць у Бельск у Аддзел асветы, у Беласток. Нядаўна Настасія Сяргеюк прышла ў рэдакцыю «Нівы» і горача прасіла, каб яксьці ім памагчы ў скачэнні пачатай імі 3 гады таму будовы школы.

Спадзяемся, што Ваяводскі Аддзел асветы разгледзіць гэтую справу і пастараецца каб грам. Сяменскі не вадзіў за нос цэлай вёскі. Трэба большую ўвагу звярнуць на будову школ. Новы навучальны год ужо не за гарамі.

І. ВЕРАС.
Фото аўтара.

Ашуканства

Не так даўно ГС — Нарва атрымала надзел на некалькі дзесяткаў тон цэменту. Частку прадана гаспадарам, а 25 тон, намеснік старшыні, Віталі Смактуновіч прадаў «сваім ходам».

Хто-ж гэта купіў аж 25 тон цэменту? А вось, вось... не хто іншы толькі працаўнікі ГС, якія купілі па 50 і больш мяшкоў. А многія гаспадары не маглі купіць нават і аднаго мяшка цэменту.

Людзі абураліся, справа апынулася ў Прэзідыуме ГРН, пасля ў ПІГ і МО, а нарэшце ў пракуратуры — Гайнаўка. Хутка Смактуновіч стане перад судом.

А. О.

Ліст у рэдакцыю

Паважаны рэдактар

Прачытаўшы 27 нумар «Нівы» з 7 ліпеня хацеў-бы падкрэсліць, што ён быў больш цікавейшы ад папярэдніх нумароў. Чаму? Бо быў багатшы, у ім змешчана больш вестак, якія цікавяць дарослых людзей. Мне асабліва падабаліся артыкулы «З думкай аб Бацькаўшчыне», «Беларускі Савецкі друк у Польшчы», «Насельніцтва Беларусі» і іншыя.

Я думаю, што «Ніва» была-б больш цікава, каб на сваіх старонках часцей змяшчала нарысы гісторыі Беларусі, літаратурныя ўрыўкі, весткі аб выдатнейшых людзях беларускага народа і прыяцелях, як напрыклад Віктар Гамуліцкі. Яго верш «На Белай Русі», які быў надрукаваны ў 22 нумары «Нівы» заслугоўвае на асаблівае ўзнанне, а самога аўтара думаю слушным было-б называць вялікім прыяцелям беларускага народа. Шкада толькі, што «Ніва» нічога аб ім не напісала сваім чытачам.

Яшчэ хацеў-бы звярнуць увагу на братнюю украінскую газету «Наше слово», якая нарадзілася пазней ад «Нівы», але сёння можна натрапіць яе нават на перыферыях Варшавы, таксама і «Рускі Голас». А «Ніву» трудна дастаць у кіёсках.

Зрабілі Вы многа. Але за гэты час можна было-б зрабіць яшчэ больш, калі-б Вам у дапамогу прыступіла ўся беларуская грамадскасць, а перадусім беларуская інтэлігенцыя, якая ўсё яшчэ праяўляе малое зацікаўленне беларускімі справамі.

Мне здаецца каб «Ніва» распісала конкурс на якое-небудзь апавяданне, фельетон, ці верш (маглі-б быць давольныя тэмы), можа гэтакім спосабам прыцягнула-б больш людзей да супрацоўніцтва. Тады было-б больш матэрыялу, а «Ніва» сталася-б больш цікавая і багатшая.

«Ніва» павінна знаходзіцца ў кіёсках «Руху» на кожнай станцыі і не павінна ляжаць пад кантуарам але на відочным месцы так, як і польскія часопісы. «Ніва» не робіць з беларусаў варагоў для польскага народу. «Ніва» стараецца каб беларусы былі прыяцелямі палякаў, а палякі беларусаў.

ГУЦЬКО ЯНКА
Варшава

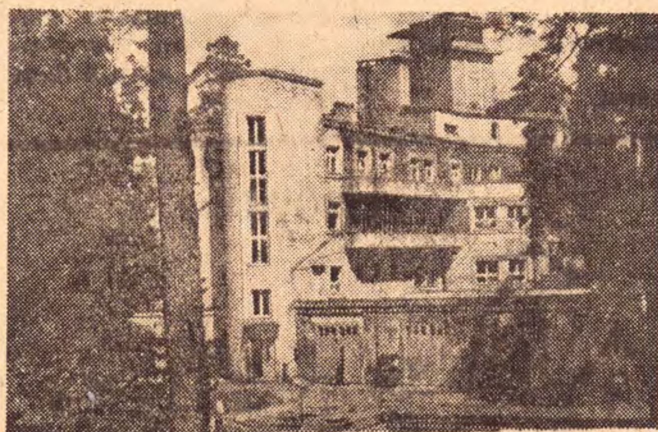
Складчыны на Выдавецкі фонд

498	Пётр Ластаўка — Варшава	100 зл.
499	Мікола Квяткоўскі — Варшава	5 зл.
500	X — Варшава	10 зл.
501	Марыся Пытэль — Варшава	5 зл.
502	Язэп Гапановіч — Варшава	10 зл.
503	Павел Дзейкадаў — Варшава	100 зл.
504	X — Варшава	10 зл.
505	X — Варшава	10 зл.
506	Міхась Мандрош — Варшава	10 зл.
507	X — Варшава	100 зл.
508	Пачатковая школа ў Вульцы Выганоўскай, Бельскага павета	68 зл.
509	Пачатковая школа ў Грыгароўцах Бельскага павета.	26 зл.
510	Анатоль Якаўлюк — Варшава	100 зл
511	Пачатковая школа ў Ласінцы	60.40 зл.
512	Пачатковая школа ў Мелешках	62 зл.
513	Л Майсеюк — Варшава	5 зл.
514	Пачатковая школа ў Трасцянцы	32,45 зл.
515	Мікола Якоцюк — Трасцянка	10 зл.
516	Надзея Савіцкая — Трасцянка	10 зл.
517	К Клімюк — Беласток	100 зл.

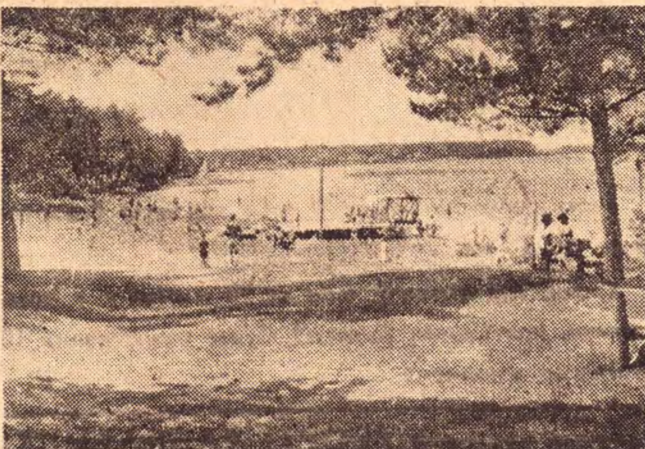
Дагэтуль на Выдавецкі фонд уплочана 8.912.71 зл. З гэтай сумы 3.447.11 зл. уплацілі школы, а 5.465,60 зл прыватныя асобы.

Адпачынак

Штогод тысячы турыстаў і адпачываючых вабіць беластоцкая зямля. Асаблівай папулярнасцю карыстаюцца аўгустоўска - сувальскія азёры, дзе прыгожым водным шляхам, па аўгустоўскаму каналу і Чорнай Ганьчы можна прабыць незабыўную вандроўку.

Дом адпачынку над Белым возерам ля Аўгустова.

Адпачываючыя над возерам Нецко.
Тэкст і фото — А. О.

Канцэрты Беларускага народнага калектыву песні і танца

З выпадку 13 гадавіны Ліпнёвага Маніфесту, Беларускі народны калектыў песні і танца даў два канцэрты.

20 ліпеня наш калектыў выступаў у Беластоку, у ваеннай часці ВОП.

21 ліпеня хор і танцавальны калектыў выступалі ў Ордзэнцы (Варшаўскага ваяводства).

М. М.

Так павінны жыць людзі ва ўсім свеце

На пярэдадні VI Сусветнага Фестывалю Моладзі і Студэнтаў, які зараз адбываецца ў Маскве спаткалася ў Беластоку моладзь беларуская, літоўская і польская. Супольныя гутаркі і гульні далі ім усім незабыўнае ўражанне.

Гэты здымак паказвае, што такія сустрэчы завязваюць цесныя сувязі з усімі нацыямі. І што... так павінны жыць людзі ва ўсім свеце. Р.

Новыя суполкі па апрацоўцы сенажацяў

На Беласточчыне штораз больш арганізоўваецца суполак па апрацоўцы сенажацяў. Добра працуе нядаўна сарганізавана суполка ў вёсцы Новакорніна, Гайнаўскі павет.

Сяляне пры дапамозе трактараў з ПОМ — Гайнаўка апрацавалі ўжо ў гэтым годзе 20 га сенажацяў.

На здымку: трактарыст ПОМ — Гайнаўка Іван Беляўскі падчас узорвання сенажаці.

Тэкст і фото — А О.

Вапнаванне глебы

Глебы на Беласточчыне ў большай частцы з'яўляюцца кіслымі. Кіслата ў глебе вытвараецца пры раскладзе арганічнага рэчыва, а таксама пры адкармленні раслін некаторымі пажыўнымі рэчывамі, асабліва такімі, як амон і патас. Калі ў глебе бракуе вапны — наступае заквашэнне.

Каб пазбегнуць кіслаты глебы, трэба яе вапнаваць. Некаторыя расліны жывяцца (у вялікай колькасці) вапнай знаходзячайся ў глебе.

Калі на палях расце хвошч (скшып польны), кісліца (шчавік) — значыцца глеба заквашаная. Прыступаючы да вапнавання глеб мала пранікілівых і падмоклых, трэба правесці дрэнаванне. Лёгкія кіслыя глебы вапнуем тады, калі яны багаты ў перагной.

Калі лёгкія і кіслыя глебы маюць мала перагною — тады вапнавання не праводзім, а лепш на такія глебы даем натуральны гной, зялёныя і мінеральныя ўгнаенні, якія маюць у сваім складзе вапну (напрыклад, тамасына).

Вапнавыя ўгнаенні даем на глебы пасля ўборкі збожжа, на іржышча, падчас сухой пагоды і адначасова плыценька прыворваем, або змешваем з зямлёю культыватарам. Восенню даем вапну на пасбішча і сенажаці. Не трэба высяваць вапнавых угнаенняў разам з іншымі мінеральнымі ўгнаеннямі — а асабліва азотнымі ўгнаеннямі тыпу аманнага.

Калі не маем дакладных дозаў вапны аблічаных хімічнай станцыяй — тады можам даць сярэднія дозы: для глебы цяжкай — 15 - 20 ц паленай вапны на 1 гектар на глебы сярэднія — 10 - 15 ц на 1 гектар, на лёгкія глебы — 8 - 18 ц.

Засільванне глебы дозамі лепш разлажыць на 2 - 3 гады, таму што нашы глебы трацяць вапну цераз палоканне і вапнаваць іх трэба паступова.

Пры вапнаванні глеб трэба падбіраць чаргаванне раслін у пладаабмен, таму, што ўсе расліны аднолькава рэагуюць на вапнаванне. Можам вапнаваць адразу пад яравае збожжа, ў якое праводзіцца ўсеўка канюшыны, пад рапак і пад акаповыя і матылковыя расліны.

Пры вапнаванні глебы добра растуць цукровыя і кармавыя буракі, а таксама морква. Пры вырошчванні бульбы найлепш вапнаваць глебу на тры, да чатырох гадоў перад вырошчваннем гэтай расліны, таму што пры гэткім вырошчванні бульба не будзе апанавана пархам, які развіваецца пры перавапнаванні глебы. Вялікай колькасці вапны ў глебе вымагаюць таксама каноплі.

Пасбішчы і сенажаці ўбогія ў вапну патрабуюць таксама вапнавання, таму што паша з такіх лугоў, мала засобна ў кальцый і фосфар, прычыняецца да таго, што косці маладых жывёл слаба развіваюцца.

З вапнавых угнаенняў, паленая вапна хутка ўздзейнічае на расліны і ёсць добра растваральнай вельмі прыгоднай да адквашэння цяжкіх глеб. Не можна гэтай формы вапны даць на глебы лёгкія, таму што ўздзейнічанне вапны з'яўляецца моцным і ў выніку чаго глеба лёгкая не можа зносіць гвалтоўных перамен, якія адбываюцца ў глебе. На глебы лёгкія трэба даваць — карбанат вапны, які ўздзейні значна слабей не выклікае моцных гвалтоўных перамен у глебе.

В.

Чытач які падпісваецца псеўданімам Артур Ааураў! Чаму не падаеце свайго адрасу? Прышліце ў рэдакцыю.

Гумар і сатыра

Акрабатычны эцюд

— Як ваша здароўечка, Лук'ян Сцяпанавіч?
(Вожык)

У дохтара

— Ці вы хочаце каб зуб без болю вырваць?

— Не — без абязбольвання!

— Пахваляю! Вы даволі адважныя. Я хацеў-бы мець больш такіх пацыентаў.

— Так вы думаеце, што я сабе буду зуб рваць? Гэта мая жонка, чакае ў прыёмнай!

Чэргі

Хіба згодзіцеся са мной, Дарагія Чытачы, што чэргі так патрэбны нам, як зубная боль. Аднак стоячы ў чарзе можна спаткаць знаёмых, пападкаваць і паслухаць навін.

Адна паненка стоячы ў чарзе чуць - чуць не знайшла сабе кавалера. А гэта было так!

Стаяла паненка па тафту і пакуль дайшла да прылаўка, нехапіла тафты. Прадаўшчыку стала вельмі шкада расчараванай панны і хочучы пацешыць яе запрапанаваў ёй пайсці ў кіно. Цяпер гэтая паненка мае дзве тафтовыя сукні і ўсе сяброўкі зайздросцяць ёй.

Чэргі ў нас стаяць доўгія, часамі загнутыя ў дугу, часамі абаранкам.

Стаім мы ў чарзе за таварамі, за прадуктамі, за білетамі ў кіно, стаім за куфлям піва і г. д. Без чаргі толькі гарэлку прадаюць, відаць таму, што п'яніцы не маглі-б культурна стаяць у чарзе.

Мы паганым словам успамінаем тых што выдумалі чэргі і гэтым нас паставілі на ногі.

Калі ў магазіне стаіць чарга да аднаго з аддзелаў, то прадаўшчыцы з другіх аддзелаў не памагаюць у рабоце, баючыся ліквідаваць чаргу.

На арганізаванне чэргаў уплывае недастатковая колькасць магазінаў і малы штат прадаўшчыкоў. Прыняць больш працаўнікоў не згодзяцца загадчыкі магазінаў, бо баяцца, што чэргі пакароцеюць і павялічацца недахопы ў магазінах.

Апрача гэтага, калі магазін мала атрымае дэфіцытнага матэрыялу, то не хопіць яго для справядлівага падзелу паміж працаўнікоў магазіна. Ну і нельга яшчэ забываць і тое, што загадчыкі магазінаў — людзі сарамлівыя і стыдаюцца большай колькасці вачэй.

У такой сітуацыі пакупнікам застаецца толькі пакорна ставаць у чэргі і чакаць тавараў, якіх не схацелі раней узяць служачыя магазінаў і іх знаёмыя.

Некаторыя кажуць, што гандлюючы без чаргі ў нас не было-б парадку і ладу. Людзі пачалі-б перабіраць у таварах, глядзець, капрызіць і кааператыўны гандаль страціў-бы на хуткасці сучаснага тэмпу пад лозунгам: «Бяры, што даюць і бяжы без агляды».

Мы, Дарагія Чытачы, чэргаў не зможам ліквідаваць, пакуль не пачнём па чарзе чысціць прыліпшых да нашай гандлёвай сеткі.

Дзадзька Лявонь

Янка Купала

На тэму крытыкі і самакрытыкі

(Урывак)

У век наш крытыкі сур'ёзнай
І самакрытык агнявых
Мы падыходзім вельмі грозна
Не да сябе, а да другіх.

Пылінку бачым у суседа,
Ды што? — ў яго іх не адна!
А ў сваім воку даўнім следам
Не заўважаем бервяна.

Без лішніх захадаў, ухмылак
У канкурэнта на вынос
Мы столькі вылічым памылак, —
Таму хоць рэжся, як з пагроз.

Самабічуемся-ж часамі
Але злягка — гады ў рады.
Ды ўсё больш хвалім сябе самі,
Другіх бічуем заўсягды

У судзе

* * *

Судздзя: Чаму гэта вас кожная спрэчка даводзіць да біцця? Разумны павінен дурному заўсёды ўступіць...

Падсудны: — А чаму-ж ён не хоча верыць, што я за яго разумнейшы?

* * *

— Я спадзяюся, што мы ўжо апошні раз тут бачымся...

— А што — вы будзеце ў іншым судзе працаваць, грамадзянін судздзя?

Ён не хоча купіць...

— Я хацеў з вашай Соняй ажаніцца.

— Ну добра мілы мой — трэба над гэтым яшчэ падумаць. А ці ты напрыклад маеш... маёнтак?

— Ды я вашай дачкі не купляю, я хачу з ёй ажаніцца...

У фатаграфа

— Я хацела-б зрабіць павялічэнне гэтай здымкі — толькі каб губы былі такія самы.

Што чуваць у Бон?

Перайтварэнне заходняй Нямеччыны ў атамную базу НАТО і забеспячэнне Бундэсверы ядзеркай зброяй, з'яўляецца вялікай пагрозай свету. Што горшае бонскі ўрад адмоўна адносіцца да прапазіцыі ў справе разбраення.

— Нічога новага

У каты трэба... верыць

— Ведаеш мілая — у кінотэатры дэманструецца кінофільм «Канал».

Мо' пойдзем на яго?

— З вялікай прыемнасцю.

— У каты, то я не веру, аднак, хто ведае, у Беластоку ўсё можа здарыцца.

— А-я-яй! — Што-ж гэта такое?!

— Як відаць, Беласток зусім надаецца да прадукцыі гэтага кінофільма, а мы... маглі-б быць яго героямі.

Праз дзірку ад ключа

— Што гэта здарылася? Чаму-ж у цябе завязанае вока?

— Гэта суседка мне шпільку ўбіла.

— Хіба праз неасцярожнасць?

— Не, праз дзірку ад ключа.

Чаго яму хочацца

— Гаспадынька, мілая, адчыніце, калі ласка, мне вельмі піць хочацца...

— Зараз даражэнькі, зараз прынясу вам вады.

— Чаго, вады? Дык я казаў вам што мне піць хочацца, а не... мыцца.

Бяроза бела

Allegretto M M ♩= 106.

Бя-ро-за бе-ла, ка-ра-ні-ста-я, свяк-

Бяроза бела, каранiстая,
Свякроўка мая наравістая. (2)

Пакуль наравы пераведала,
Ні разу разоў не абедала. (2)

Свякроўка мая заранне ўстае,
Заранне ўстае — мне спаць не дае. (2)

Заранне ўстае, мне спаць не дае,
Работу скажа — сама спаць ляжа. (2)

А ты, нявехна, вады прынясі,
А ты, сыночак, каня папасі. (2)

Нявехна ўстала, вядзёрка ўзяла,
Вядзёрка ўзяла, па ваду пайшла. (2)

Па ваду пайшла, напдакалася,
Ціхіх салаўёў наслухалася. (2)

Зачаў міленькі, каня пасучы:
«Не плач, мілая, не плач, не тужы. (2)

Не плач, мілая, не плач, не тужы:
Каня напасу — вады прынясу. (2)

Пі, маці, ваду з поўнага вядра,
Шануй нявехну, бо ў цябе адна. (2)

Будзе другая, дый не такая,
Будзе трэцяя — яшчэ горшая». (2)

Рэбус

Гэты рэбус заключае ў сабе вядомую беларускую прыказку.

Сярод тых чытачоў, якія да 20 жніўня г. г. прышлюць правільныя развязкі, будзе разлясавана 10 кніжных узнагарод.

Р.

Галоўны рэдактар ГЕОРГІ ВАЛКАВЫЦКІ

„NIWA" Organ Białoruskiego Towarzystwa Społeczno - Kulturalnego w Białymstoku. Adres redakcji Białystok, ul. Manifestu Lipcowego 25, tel. 25-89. Warunki prenumeraty: miesięczna — 2.40 zł, kwartalna — 7.20 zł, półroczna 14.40, roczna 28.80. Prenumeratę przyjmują wszystkie urzędy pocztowe i listonosze. Wydawnictwo: RSW „Prasa". Prenumeratę ze zleceniem wysyłki zagranicę przyjmuje PKWZ „Ruch" Warszawa. Należność wpłacać na konto PKO I-6-100024 Warszawa. Cena prenumeraty z wysyłką zagranicę wynosi: kwartalnie 10.15 zł, półrocznie 20,30 zł, rocznie 40,60 zł. Druk Białostockie Zakłady Graficzne. Nakład 5.205 T-12